

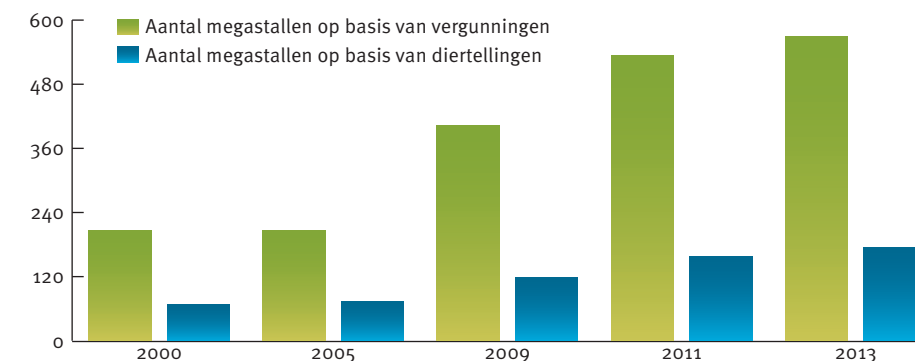
Burgers in opstand tegen grootschalige veehouderij

Noord-Brabant. Boeren en burgers staan lijnrecht tegenover elkaar in een conflict over het bestaansrecht van de grootschalige veehouderij in dierdichte gebieden als De Peel, De Kempen en De Baronie. Er wordt geroepen, niet geluisterd, de empathie is verdwenen. Het provinciecollege doet zijn best om beide partijen te vriend te houden, maar slaagt daar nog niet in.

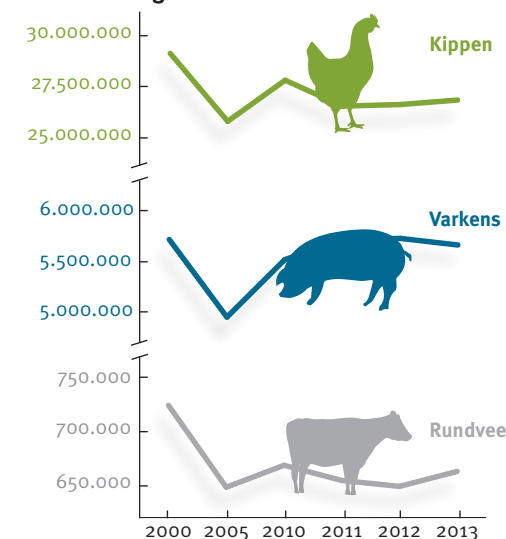
Geesje Rotgers

Aantal megastallen in de provincie Noord-Brabant

Definitie megastal: Vanaf 300 NGE op één locatie
(> 7.500 vleesvarkens, > 1.200 fokvarkens, > 250 melkkoeien, > 120.000 leghennen of > 220.000 vleeskuikens).

Ontwikkeling dieraantallen in Noord-Brabant

Twee kampen in patstelling

Twee sterke lobby's staan lijnrecht tegenover elkaar. Aan de ene kant zijn er de milieu-groepen, de gezondheidsorganisaties en een groeiend aantal burgers. Aan de andere kant staan de veehouders met aanverwante bedrijven als de voerindustrie, transporteurs en banken. Het college van Gedeputeerde Staten staat als een scheidsrechter tussen beide en probeert besluiten te nemen waar ieder zich enigszins in kan vinden. Waar vertegenwoordigers van boerenorganisaties en het bevoegde gezag proberen te schipperen en tot een compromis te komen, blijven de burgercomités weigeren ook maar één druppel water bij de wijn te doen. Voor hen is er slechts één oplossing: minder vee.

De Brabantse discussie wordt op scherp gezet door Milieudefensie, een professionele natuur- en milieuorganisatie die in nauw contact staat met de Brabantse Milieufederatie, waar veel burgercomités bij zijn aangesloten. In de provincie Noord-Brabant zijn 118 burgergroepen actief op het gebied van het leefmilieu. Daarnaast zijn er naar schatting enkele tientallen burgerinitiatieven die hun sporen specifiek richten op de megastallen. Deze initiatieven zijn onder meer geïniteerd vanuit de Partij voor de Dieren. Milieudefensie deelt de mening van Megastallen Nee: techniek is niet de oplossing voor de huidige milieuproblemen als stankoverlast en mestoverschotten. "Techniek is een 'end of pipe'-oplossing en dus dweilen met de kraan open. Ook mestverwerking is geen oplossing, ervoor zorgen dat de mest niet wordt geproduceerd is dat wel", aldus de woordvoerder.

Zo'n twintig lokale burgerverenigingen en -stichtingen werken samen onder het platform 'Knak de Worst'. Jan van Hoof van de Stichting Mens en Dier en Peel is daarvan de voorzitter. Van Hoof trekt vol vuur ten strij-

"I

n ieder Brabants dorp een burgerinitiatief tegen megastallen, dat is ons doel." De woordvoerder van de Bernhezer Buitenwacht vindt er

geen doekjes om. Hij wil samen met de burgercomités van de andere dorpen een stevig front vormen. Maar dat valt niet mee. "Wij zitten gewoon niet op één lijn." Dat is ook de reden dat de Bernhezer Buitenwacht als een van de weinige burgerinitiatieven acte de présence geeft bij het Brabantberaad over de zorgvuldige veehouderij in januari. "Veel collega's willen niet meer praten met de provincie zolang De Peel niet volledig op slot gaat, maar wij denken dat je met praten juist meer bereikt." Het Brabantberaad bestaat uit zo'n zeventig organisaties die de provincie helpen om tot een zorgvuldige veehouderij te komen.

Jeanne Stoks van het burgerinitiatief 'Megastallen Nee' neemt het woord tijdens het Brabantberaad: "Het beleid in Brabant is één

grote teleurstelling. Er gebeurt helemaal niets. Ik woon in De Peel en zal schetsen hoe groot de overlast is. Wereldwijd staat De Peel bovenaan in aantallen dieren. Hier zitten 2.400 varkens per vierkante kilometer, hier zitten 27 miljoen kippen. Voor ons is er maar één oplossing: minder beesten." Varkenshouder Hans Verhoeven probeert uit te leggen dat er een houderij mogelijk is zonder geuroverlast en zonder antibioticagebruik. "Bedrijven die zich maatschappelijk gunstig ontwikkelen, moet je de ruimte geven. Innovaties in milieu, dierenwelzijn en volksgezondheid kun je alleen betalen met ontwikkelruimte." Stoks wil daar niets van weten. "Wij zien helemaal niets in de technische oplossingen die jullie boeren bedenken tegen de stankoverlast en het fijnstof. Het probleem is veel groter dan stank en stof. Kijk ook eens naar de lelijkheid van de stallen, de overlast van vliegen en antibiotica-resten in het grondwater. Met techniek los je dat niet op."

de tegen de enorme overlast die de veehouderij in zijn woongebied De Peel veroorzaakt. “Dagelijks krijgen wij klachten binnen van burgers. Het is vooral de stankoverlast waarover wordt geklaagd. Verder zijn burgers zeer bezorgd over hun gezondheid. De Q-koorts roept nog dagelijks heftige emoties op”, aldus Van Hoof. Van Hoof reageert fel zodra het nieuwe volksgezondheidsonderzoek van het RIVM ter sprake komt. Dit instituut begon vorige maand aan een grootscheepse wetenschappelijke studie naar de werkelijke risico's van de intensieve veehouderij voor de volksgezondheid. De studie wordt uitgevoerd in de veedichte gebieden Oost-Brabant en Noord-Limburg. Van Hoof heeft op voorhand weinig vertrouwen in dat onderzoek. “Wij worden hier gebruikt als proeftuin.”

Media smullen van conflict

Volgens Van Hoof is zijn achterban groot, al heeft hij geen idee hoeveel burgers zich inmiddels hebben aangesloten bij een lokale

actiegroep. Het aantal groeit naar zijn zeggen rap. Van Hoof heeft zijn pr-machine dan ook uitstekend op orde. Het Eindhovens Dagblad, de tweede krant in de provincie, geeft hem een platform voor zijn opiniërende artikelen. Met koppen als ‘*Volksgesondheid leidend bij provincie? Niet waar*’ en ‘*Plan veehouderij is boterzacht*’ wijst hij de lezers op de grote risico's die zij lopen. Maarten Leseman, woordvoerder van landbouworganisatie ZLTO, weet dat zijn opponent Van Hoof geregeld schrijft voor het Eindhovense Dagblad. Deze krant staat erom bekend ingestuurde kopij gemakkelijk op te nemen. “Maar wij zitten hier minder bovenop.” Ook het Brabants Dagblad pakt met regelmaat uit over de vete. Met koppen als ‘*Explosie aan bouwvoorvragen voor stallen*’ weet de krant de burgers wakker te houden. Volgens de lokale SP-fractie had de kop net zo goed ‘*Vergunningaanvragen voor stallen praktisch stilgevallen*’ kunnen zijn. Het is maar welke referentie je als journalist kiest. De krant is naar eigen zeggen sterk in het belichten van de milieuzijde van het onderwerp. Over de wijze waarop het Brabants Dagblad met de boerenvisie omgaat is Leseman niet te spreken. “Wij hebben meermalen een opinieartikel ingestuurd en deze is meermalen door de redactie gebruikt voor een totaal ander artikel.”

BRABANTS COLLEGE MIST VERMOGEN OM TE VERBINDEN

Meeste klachten over de beste stallen

“De technische oplossingen die de veehouders aandragen voor stankoverlast en voedselveiligheid nemen allermint de zorgen van de burgers weg”, ervaart Hendrik Hoeksma, wethouder in Oss, tijdens het Brabantbeeraad: “Wij zien dat de veehouderij wel degelijk hele grote stappen vooruitzet. De sector lost bijvoorbeeld zijn eigen mestprobleem op, maar burgers zien dat gewoon niet. De boerenoplossingen zijn voor burgers te technisch”, meent Hoeksma. Maar meer nog lijkt er sprake te zijn van elkaar niet willen begrijpen (zie ook kader). In de interviews voor dit artikel blijkt keer op keer dat burgers en boeren elkaars argumenten negeren. De oplossing van het conflict is volgens Van Hoof van Knak de Worst dan ook ver weg. “Ik heb er een hard hoofd in dat we eruit komen met de boeren zolang de provincie ontwikkelruimte aan veebedrijven

blijft bieden.” Ook Leseman van de ZLTO denkt niet met de burgercomités op één lijn te zullen komen. “De discussie is zwaar ideologisch beladen. Dit heeft geleid tot een verharding van standpunten.” Dat argumenten er niet meer toe doen, ervaart ook Franca Damen van Linssen Advocaten in Tilburg. Zij heeft dagelijks te maken met juridische vraagstukken omtrent de agrarische sector in Brabant. “Burgers blijken vooral bezorgd te zijn over de omvang van een stal. Een grote stal zorgt voor een stroom aan klachten over vermeende stankoverlast. Terwijl dit juist de stallen zijn die zijn uitgerust met de beste technieken om overlast te voorkomen. Burgers willen gewoon niet horen dat een grote stal aan alle normen voldoet en niet stinkt.”

Beeldvorming en emotie beheersen debat

Aan het college van Gedeputeerde Staten de loodzware taak om het geschil te beslechten. Als compromis besloot het college dit voorjaar extra normen te stellen aan de veehouderij, zoals de invoering van een zorgvuldigheidsscore. Zijn de burgers hiermee tevreden? Allermint. Diverse burgercomités steken hun teleurstelling niet onder stoelen of banken. Ook de Nederlandse Vakbond Varkenshouders (NVV) is ontevreden: varkenshouders moeten opnieuw veel kosten maken

om aan de extra regels te voldoen. De ZLTO houdt het diplomatiek op een kans voor veehouders. Willen burgers, veehouders en beleidsmakers elkaar wel begrijpen? “Nee, dat is de kern van het hele probleem”, zegt Roland van Vught, statenlid voor het CDA. “Beeldvorming en emotie beheersen het debat en empathie ontbreekt. Het debat wordt te veel gevoerd op basis van beelden in plaats van feiten. Het beeld over de Brabantse veehouderij wordt bepaald door wat zich in de meest veedichte regio, De Peel, afspeelt. En het moet gezegd: in De Peel is de balans tussen vee en mensen zoekgeraakt. Maar in veel andere regio's spelen de problemen niet of minder. De politiek moet de problemen oplossen waar ze zijn en ze niet zoeken, laat staan maken, waar ze niet zijn”, meent Van Vught.

GEDEPUTEERDE YVES DE BOER

‘Ik praat niet graag over ‘boeren’ en ‘burgercomités’. Het gaat over mensen die met elkaar in eenzelfde gebied wonen en werken.’

Foto: Joep Lennarts voor Provincie Noord-Brabant

Doorgeslagen regelcomplex als gevolg

Volgens Van Vught is Brabant door de impasse in een doorgeslagen regelcomplex terechtgekomen. “Voor het vergunningencomplex is tegenwoordig zoveel specialistische kennis nodig dat dit niet meer in één afdeling te verenigen is, met als gevolg: gefragmenteerde besluitvorming die soms niet leidt tot uniforme besluitvorming. Bovendien heeft de overheid afstand gecreëerd en denkt zij te veel in de norm van de eenheidsworst (alle gevallen gelijk behandelen). Maar er zijn amper meer gelijke gevallen. De maatschappij snakt naar maatwerk. Maar voor maatwerk is betrokkenheid, lokale kennis en zijn netwerken nodig. En lef!” Volgens Van Vught

ontbreekt het de beleidsmakers aan nuchter boerenverstand. Advocaat Franca Damen bevestigt dat de Brabantse regelgeving voor de ruimtelijke ordening een heel stuk complexer is dan de regelgeving in andere provincies. Of die juridisch stand zullen houden, is volgens haar dan ook zeer de vraag.

Gebrek aan verbindend vermogen

De jongste besluiten van het Brabantse college hebben burgers en boeren niet nader tot elkaar gebracht. Integendeel. Het vuur lijkt zelfs verder te zijn aangewakkerd. “Dit college is geen krachtig verbindend bestuur”, meent Maarten Leseman van ZLTO. En waar het verbindende vermogen ontbreekt, wordt samen optrekken lastig. Gedeputeerde Yves de Boer (VVD) is heel veel optimistischer. Hij is verantwoordelijk voor het gevoerde beleid. De Boer is van mening dat het college juist wel veel doet aan het oplossen van de regionale vetes tussen boeren en burgers. De Boer: “Ik praat niet graag over ‘boeren’ en ‘burgercomités’. Het gaat over mensen die met elkaar in eenzelfde gebied wonen en werken. Als overheid kunnen wij de dialoog tussen de mensen in de regio stimuleren”, aldus De Boer. “Maar partijen zullen daar dan wel voor open moeten staan. Als je het perspectief van de ander niet kunt of wilt begrijpen, kun je niet aan gemeenschappelijke oplossingen werken.” De Boer zegt veel te investeren in de gesprekken tussen mensen in de verschillende regio's om zo tot gemeenschappelijke oplossingen te komen. Voor veehouders die hun bedrijf willen uitbreiden is er nu zelfs de eis dat zij eerst de dialoog met de omwonenden aangaan. Of Jan van Hoof van Knak de Worst en zijn collega's open zullen staan voor deze dialoog, valt echter ernstig te betwijfelen.

Brabant als trendsetter

In de provincie Noord-Brabant zijn er haast

Generatiekloof tussen boer en burger

Dat burgers en boeren elkaar niet snappen zou deels verklaard kunnen worden door de generatiekloof tussen beide partijen. Uit onderzoek van Wageningen UR (2013) blijkt dat 14 procent van de burgers zeer bezorgd is over de varkenshouderij; de zorgen betreffen dan onderwerpen als milieuvuiling, dierenwelzijn en volksgezondheid. Deze zeer bezorgde groep burgers bestaat in hoofdzaak uit ouderen. Bijna 40 procent is de pensioenleeftijd van 65 jaar gepasseerd en een vergelijkbaar percentage is tussen de 55 en 65 jaar oud. De jeugd tot 35 jaar is daarentegen heel wat minder bezorgd: nog geen 5 procent zegt problemen te hebben met de varkenshouderij. De varkenshouders zelf behoren daarentegen tot de minst vergrijsde bedrijfstak binnen de land- en tuinbouw. Driekwart van de bedrijfschefs is jonger dan 55 jaar (bron: CBS/LEI). Uit het Wageningse onderzoek blijkt verder dat de groep zeer bezorgde burgers significant meer vrouwen telt dan mannen. Uit het onderzoek blijkt dat 64 procent van de vrouwen in meer of mindere mate problemen heeft met de varkenshouderij tegenover slechts 36 procent van de mannen. De varkenssector is daarentegen een echt mannenbolwerk. Van alle bedrijfschefs in de varkenshouderij is 96 procent man en 4 procent vrouw (Bron: CBS/LEI). De boze burger is dus vooral een vrouw op leeftijd, terwijl de boze intensieve veehouder vooral een man is van een generatie jonger.

evenveel burgercomités als megastallen (zie figuur pagina 4). Gedeputeerde De Boer schrikt daar niet van. “Getallen zijn voor mij niet leidend. Ik wil aan de slag met gebieden waar spanning staat op de ontwikkelingen in de veehouderij. Gemeenten nemen hierin het voortouw en zij vinden ons als partner aan hun zijde.” De Boer erkent dat het vraagstuk complex is en de uitdaging groot. “Maar als Brabant erin slaagt om in een stedelijke regio op een duurzame manier voedsel te produceren en verbindingen te leggen met andere sectoren, zoals de gezondheidszorg, dan zijn we niet alleen een stap verder maar ook trendsetter voor andere stedelijke regio's.” De Boer is hiermee een stuk optimistischer over de Brabantse aanpak dan menig boer en burger.

DEMONSTREREN OP HET PROVINCIEPLEIN

Februari 2014. Burgers komen samen op het provincieplein om zich te verzetten tegen de overlast die veehouderijen veroorzaken in hun woonomgeving. Onder de demonstranten zijn opvallend veel ouderen.

Foto: Geesje Rotgers

Bijdrage veehouderij aan werkgelegenheid in Noord-Brabant

Werkzame beroepsbevolking totaal 1.100.000 fte

